

Bilaga 15:3 till kommunstyrelsens protokoll den 27 augusti 2003, § 11

PM 2003 RI (Dnr 325-919/2002)

Hemlösa föräldrar och deras familjehemsplacerade barn

Skrivelse av Margareta Olofsson (v)

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Socialtjänstnämnden uppmanas se över behovet av en central mötesplats för hemlösa föräldrar och deras familjehemsplacerade barn.
2. Stadsdelsnämnderna rekommenderas att underlätta för hemlösa föräldrar att träffa sina familjehemsplacerade barn genom tillhandahållande av lokal.
3. Skrivelsen av Margareta Olofsson (v) anses med detta besvarad.

Föredragande borgarrådet Annika Billström anför följande.

Ärendet

Margareta Olofsson (v) föreslår i en skrivelse, *bilaga 2*, att staden tillhandahåller en mötesplats för hemlösa och deras barn. Motivet är att hemlösa föräldrar inte har möjlighet att umgås med barnen i eget hem.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden och utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Katarina-Sofia och Liljeholmen.

Stadsledningskontoret anser att behovet behöver preciseras och att om behov föreligger aktualisera frågan med frivilligorganisationerna. Socialtjänstnämnden är positiv till idén om en alternativ mötesplats men menar att det närmare behöver utredas huruvida en sådan verksamhet ska drivas i stadens regi eller inom ramen för den frivilliga sektorn. Vidare, menar socialtjänstnämnden, är det oklart hur stort behovet är varför också denna fråga bör klargöras. Utbildningsnämnden anser att frågan ligger utanför skolans uppdrag och avstår därför från att lämna synpunkter.

Hässelby-Vällingby instämmer i problembeskrivningen men anför att möjligheter till umgänge bör ordnas av socialtjänsten lokalt runt om i staden. Katarina-Sofia anför att hemlösa föräldrar är en grupp som behöver synliggöras och att det viktigaste är att hjälpa dessa personer till en ordnad tillvaro, så att de också ska kunna umgås med sina barn under så goda betingelser som möjligt. Nämnden menar dock att en särskild lokal inte är lösningen. Liljeholmen föreslår att socialtjänstnämnden får ett uppdrag att finna en gemensam lokal för alla stadsdelsnämnder som kan användas som komplement.

Mina synpunkter

Kommittén för hemlösa uppmärksammande i sitt slutbetänkande särskilt de hemlösa kvinnorna och att det är oerhört viktigt med ett barnperspektiv på alla nivåer i arbetet med hemlösa. Kommittén understryker också vikten av att socialtjänsten och

frivilligorganisationer i sin planering av insatser även beaktar hemlösa föräldrars och deras barns behov av en nära och regelbunden kontakt. Kommittén för fram ett antal anledningar till att föräldrarnas umgänge med barnet kan upphöra i praktiken och att detta är en förödande utveckling utifrån barnets behov av en nära och regelbunden kontakt med båda sina föräldrar. Förslaget om en hemliknande mötesplats för hemlösa föräldrar och deras familjehemsplacerade barn kan innebära att fler hemlösa föräldrar skulle kunna ha en sådan nära och regelbunden kontakt med sina barn som kommittén efterlyser.

Remissinstanserna är i stort sett överens om att det behövs möjligheter för hemlösa föräldrar att träffa sina barn. Behoven tycks dock variera över stadsdelarna och det är enbart Liljeholmens stadsdelsnämnd som tycker att det är en bra idé att ha en central lokal. Liljeholmens situation där hemlösa föräldrar får umgås med sina barn i socialtjänstens lokaler är med all säkerhet inte unik. Många hemlösa föräldrar avstår från att träffa sin barn eftersom de inte har någonstans att träffa dem. Samtidigt är det otvetydigt så att stadsdelsnämnderna har löst detta olika. Flera hemlösa hör dock inte till någon stadsdelsnämnd utan tillhör socialtjänstnämndens enhet för hemlösa. En hemlös som tillhör en av de yttre stadsdelsnämnderna behöver inte vistas där och barnen kan vara familjehemsplacerade i en annan del av staden eller i en annan kommun. I sådana fall är det naturligtvis bättre att det finns en passande mötesplats centralt.

Frågan är angelägen och jag anser att socialtjänstnämnden bör se över behovet och åtgärda de behov som finns, eventuellt i samarbete med en frivilligorganisation om intresse för detta finns.

Även stadsdelsnämnderna bör se över sina möjligheter att tillskapa särskilda mötesplatser.

Jag vill också påpeka vikten av att dessa mötesplatser är hemlika och att det finns leksaker. Miljön måste vara sådan att barnen trivs och att den hemlösa föräldern känner att det är en plats som man inte behöver skämmas för.

Jag föreslår med hänvisning till vad som ovan anförts att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Socialtjänstnämnden uppmanas se över behovet av en central mötesplats för hemlösa föräldrar och deras familjehemsplacerade barn.
2. Stadsdelsnämnderna rekommenderas att underlätta för hemlösa föräldrar att träffa sina familjehemsplacerade barn genom tillhandahållande av lokal.
3. Skrivelsen av Margareta Olofsson (v) anses med detta besvarad.

Stockholm den 4 juni 2003

ANNIKA BILLSTRÖM

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta följande

1. Stadsdelsnämnderna rekommenderas att underlätta för hemlösa föräldrar att träffa sina familjehemsplacerade barn. Mötesplatserna ska erbjudas i befintliga lokaler som är lämpliga för barn, exempelvis öppna förskolor.

2. Socialtjänstnämnden uppmanas se över behovet av en central mötesplats för hemlösa föräldrar och deras barn.
3. Skrivelsen av Margareta Olofsson (v) anses med detta besvarad.

Att öka möjligheterna för hemlösa föräldrar att träffa sina familjehemsplacerade barn är en mycket angelägen fråga. Lika viktigt är att dessa möten sker på barnen villkor, och i ändamålsenliga lokaler. Mötesplatser för hemlösa föräldrar och deras barn bör erbjudas i befintliga lokaler, och lämpliga för detta ändamål är till exempel öppna förskolor.

Flera frivilligorganisationer, bland annat KRIS och Convictus, driver i dag verksamheter som ger möjlighet för hemlösa föräldrar och deras barn att träffas. Det är angeläget att socialtjänsten i stadsdelarna, liksom på det stadsövergripande planet, söker samarbete med dessa och andra organisationer i arbetet med att erbjuda mötesplatser. Att stadens socialtjänst har ett övergripande ansvar behöver inte innebära att mötesplatserna ska erbjudas enbart i kommunala lokaler. I de remissvar som givits på skrivelsen finns en tydlig efterfrågan på en övergripande kartläggning av behovet av den typ av mötesplatser som framförs i skrivelsen. Detta arbete, liksom en dialog med frivilligorganisationerna om vilka insatser de är beredda att stå för, bör ligga till grund för stadsdelarnas och socialtjänstförvaltningens fortsatta arbete med denna angelägna fråga.

Även om huvudansvaret för att erbjuda mötesplatser åvilar stadsdelarna, finns sannolikt även ett behov av en central mötesplats. En sådan mötesplats skulle kunna anordnas i samverkan med en stadsdel mot viss fastställd ersättning. Behovet av en stadsövergripande mötesplats bör utredas omgående.

ÄRENDET

Margareta Olofsson (v) föreslår i en skrivelse, bilaga 2, att staden tillhandahåller en mötesplats för hemlösa och deras barn. Motivet är att hemlösa föräldrar inte har möjlighet att umgås med barnen i eget hem.

Margareta Olofsson (v) menar i sin skrivelse att Stockholms mest utsatta invånare är de hemlösa och mest utsatta av de hemlösa är kvinnorna. Många av de hemlösa har dessutom barn som bor i familjehem. Eftersom de hemlösa föräldrarna bor i dragiga husvagnar, tält, portuppgångar och härbärgen har de ingen möjlighet att umgås med barnen i sitt eget hem. De är hänvisade till umgänge i offentliga lokaler eller hemma hos fosterföräldrarna.

Det är stadens socialtjänst som har familjehemsplacerat barnen och därför bör också staden ta ett stort ansvar när det gäller att underlätta för de hemlösa att träffa sina barn. Margareta Olofsson föreslår därför att staden tillhandahåller en mötesplats för hemlösa och deras barn.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänstnämnden och utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Katarina-Sofia och Liljeholmen.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 29 april 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret föreslår att skrivelse av Margareta Olofsson (v) anses besvarad med vad som anförs i detta tjänsteutlåtande.

De hemlösa är en utsatt grupp. Staden har under innevarande mandatperiod gett frågan om hemlöshet hög prioritet. Målsättningen har formulerats i taköverhuvudet-garantin och särskilda medel för utbyggnad av platser och stödjande verksamhet har avsatts. De problem för hemlösa och deras barn som tas upp i skrivelsen har uppmärksammats av frivilligorganisationer som får bidrag av staden. Convictus och KRIS har redan idag verksamheter som ger möjligheter för föräldrar och barn att träffas. Även Klaragården har tankar på sådan verksamhet. Socialtjänsten har naturligen en uppgift i att skapa förutsättningar för ett mera regelbundet umgänge. Detta ansvar ligger i första hand inom stadsdelsnämndernas ansvarsområde. Tankar har tidigare redovisats om att ordna en mötesplats inom en öppen förskola. Det behöver dock först klargöras hur stort behovet är samt i vilken omfattning frivilligorganisationerna är beredda till ytterligare insatser. Släktomsorgen i Stockholm har uppmärksammat problematiken och har alltid försökt underlätta för de boende att träffa sina barn. Stiftelsen tillåter övernattningsrum över helgerna och under längre skollov. De flesta av anläggningarna har övernattningsrum för äldre barn. På det nya kvinnoboendet Vale kommer att finnas ett särskilt övernattningsrum och samlingslokaler som kan användas tillfälligt för att umgås med barn.

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 april 2002 att som svar på remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten *Iris Birath m.fl.* (v), *bilaga 1*.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 april 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar uppfattningen att hemlösa i Stockholm är en mycket utsatt grupp och att staden har ett stort ansvar för dessa människor. Det är också angeläget att hemlösa kvinnors situation särskilt beaktas och att hemlösa föräldrar och deras barn får förutsättningar till ett regelbundet umgänge.

Några av de frivilligorganisationer som får ekonomiskt bidrag från SotN har redan idag en verksamhet som syftar sig till att ge föräldrar och barn möjlighet att umgås. Exempelvis har Convictus rekreativhuset Tomtebo där splittrade familjer kan träffas och vara tillsammans. Ett annat exempel är KRIS som har verksamhet för föräldrar och barn på Kärsön. Som Margareta Olofsson nämner i sin skrivelse så finns tankar om en verksamhet för kvinnor och deras barn även inom Klaragården.

I slutbetänkandet av Kommittén för hemlösa (SOU 2001:95) understryks vikten av att socialtjänsten och frivilligorganisationer i sin planering av insatser för hemlösa även beaktar hemlösa föräldrars och deras barns behov av en nära och regelbunden kontakt. I nämndens yttrande poängteras att detta umgänge måste ske utifrån barnets behov och villkor och att det är en viktig uppgift för socialtjänsten att skapa förutsättningar för att ett regelbundet umgänge kan komma till stånd.

Margareta Olofsson föreslår i sin skrivelse att en mötesplats för hemlösa föräldrar och deras barn skulle kunna vara en öppen förskola eller samlokaliseras med det "Pappis" som också föreslagits. Nämnden behandlade i september 2000 en motion av Ann-Marie Strömberg (v) om "Pappis"- en mötesplats för pappor och barn. Förslaget innebär en öppen förskola där fäder som har umgängesrätt enbart i närvaro med kontaktpersonal kan umgås med sina barn i närvaro av kompetent personal. Nämnden menade i sitt yttrande att frågan om formerna för socialtjänstens medverkan vid umgänge i första hand ligger inom stadsdelsnämndernas ansvarsområde och att dessa får överväga hur detta behov ska tillgodoses.

Sammanfattningsvis är förvaltningen positiv till idén om en alternativ mötesplats, exempelvis en öppen förskola, där miljön är anpassad för barn och där föräldrar och barn ges möjlighet att umgås på en neutral plats. Huruvida en sådan verksamhet ska drivas i stadens regi eller inom ramen för den frivilliga sektorn bör dock enligt förvaltningens uppfattning utredas närmare. Det är också oklart hur stort behovet av en sådan mötesplats är i dagsläget varför också denna fråga bör klargöras.

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2002 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som yttrande över remissen.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande av den 25 mars 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen har full förståelse och medkänsla för den i skrivelsen beskrivna situationen för hemlösa och deras svårigheter med att umgås med sina barn. Då frågeställningarna och problematiken runt detta, enligt förvaltningens mening, ligger utanför skolans uppdrag och ansvarsområde, avstår förvaltningen dock från att yttra sig över skrivelsen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 april 2002 att överlämna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten *Ann-Christine Isaksson-Ketzel m.fl.* (v) till förmån för sitt eget yrkande om bifall till förslaget i den remitterade motionen.

Ersättningsutlåtande gjordes av ersättaren *Birgitta Wosse* (mp) enligt följande.

Om jag haft förslagsrätt hade jag yrkat bifall till (v):s förslag.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 19 mars 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Det är en viktig uppgift för socialtjänst och andra samhällsorgan att främja goda förutsättningar för fungerande umgänge mellan barn, föräldrar och andra familjemedlemmar. Det gäller inte minst för familjer med sociala problem, exempelvis hemlösa. Men det är också viktigt att barns trygghet inte åsidosätts.

Enligt de socialarbetare som förvaltningen rådfrågat i detta ärende bedöms familjehemmet (fosterhem) i de flesta fall vara den tryggaste platsen, i synnerhet för mindre barn. Därför är familjehemmet oftast den bäst fungerande platsen för umgänge mellan barn och biologiska föräldrar som själva är hemlösa.

Margareta Olofssons beskrivning av problemen för hemlösa föräldrar och deras familjehemsplacerade barn är till stor del riktig. Åtgärder som kan förbättra situationen för hemlösa är viktiga. Detta gäller inte minst hemlösa som är föräldrar.

Staden bör dock inte följa Olofssons förslag att tillhandahålla *en* mötesplats för umgänge hemlösa och deras barn. Enligt de socialarbetare som förvaltningen rådfrågat är omfattningen på detta problem begränsat till ett fåtal personer. Därför bör möjligheter till umgänge istället ordnas av socialtjänsten lokalt runt om i staden. Det åligger närmast respektive stadsdelsnämnd att sörja för att hemlösa och deras barn får möjlighet att vara tillsammans. Där så är nödvändigt ska detta umgänge ske tillsammans med en socialarbetare.

I Hässelby-Vällingby kan socialtjänstens lokal vid Olof Jönssons gränd användas för umgänge mellan hemlösa och deras barn. Nämndens familjecenter i Grimsta är ett annat ställe som är utrustad så att det skulle lämpa sig som "umgängeslokal". Även de öppna förskolorna skulle kunna användas för detta ändamål.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2002 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av *Ann Mari Engel m.fl.* (v), bilaga 1.

Katarina-Sofia stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 8 april 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Bakom hemlöshet ligger oftast en mycket komplex problematik. En lång räkka händelser har föregått att en person står helt utan bostad. Att dessutom barn är inblandade är naturligtvis extra tragiskt, även om de genom socialtjänstens försorg har sin materiella trygghet ordnad.

Att tillhandahålla en särskild lokal, där hemlösa föräldrar kan träffa sina barn, löser dock inte i grunden dessa familjers problem. Förvaltningens erfarenhet är att det egentligen inte är bristen på en lokal som är det stora hindret för de föräldrar som inte träffar sina barn. Inte sällan är skälen snarare att de inte vågar träffa barnen eftersom de skäms och vill ordna upp sin tillvaro först, eller att de kanske är mitt uppe i ett missbruk. Av liknande skäl kan även föräldrar som ändå har en egen lägenhet välja att inte träffa sina barn.

Inom Katarina-Sofia stadsdelsområde är det sju bostadslösa kvinnor som har barn familjehemsplacerade genom Social omsorg. Fyra av dessa träffar inte sina barn. En lokal, såsom föreslås i skrivelsen, hade enligt förvaltningens bedömning inte hjälpt dessa kvinnor. Förvaltningen har tillgång till en lägenhet, där hemlösa föräldrar skulle kunna träffa sina barn. De som erbjudits denna möjlighet har dock avböjt.

Förvaltningens ambition är att hitta lösningar som är så bra som det är möjligt utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet. Det kan exempelvis innebära att umgänget sker hos prästen i församlingen eller liknande platser. Förvaltningen försöker så långt det går att tillmötesgå moderns önskemål om umgägesplats. I de flesta fall sker ändå umgänget i familjehemmet. Skälet är att förvaltningen också måste ta hänsyn till barnet och dess rätt till trygghet. I många fall känner inte barnet sin biologiska mor så väl.

Hemlösa föräldrar är en grupp som behöver synliggöras. Förvaltningen menar att det viktigaste är att hjälpa dessa personer till en ordnad tillvaro, så att de också ska kunna umgås med sina barn under så goda betingelser som möjligt.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2002 att återopa och översända förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 3 april 2002 är i huvudsak av följande lydelse.

Liljeholmens stadsdelsförvaltning instämmer i att det är angeläget att staden tillgodoser de hemlösa och deras barns behov av att umgås och lära känna varandra under så naturliga förhållanden som möjligt. I Liljeholmen likväl som i övriga stadsdelsförvaltningar är detta ett behov som ibland är svårt att tillgodose. Öppna förskolans lokaler är möjliga att använda men i mycket begränsad omfattning. Trots en strävan att hitta lämpliga mötesplatser händer det att föräldrar och barn får umgås i socialtjänstens kontorslokaler, som i de flesta fall är helt olämpliga i sammanhanget.

Liljeholmens stadsdelsförvaltning anser att varje stadsdel i första hand ska tillgodose sina egna behov inom ramen för befintliga lokaler. Nya lokaler för detta ändamål bör inte införskaffas i stadsdelen. En gemensam lokal för samtliga stadsdelar, som används genom bokning, kan dock utgöra ett komplement till redan befintliga möjligheter. Förvaltningen förslår att socialtjänstnämnden får ett sådant uppdrag, gärna i samverkan med någon frivilligorganisation. Genom att erbjuda föräldrar och barn en miljö, liknande en hemmiljösituation, kan det skapa förutsättningar till att relationen barn-föräldrar stärks.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Reservationen av ledamoten Iris Birath m.fl. (v) är av följande lydelse.

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

- 1 Skrivelsen bifalls
- 2 Kommunstyrelsen föreslås ge socialtjänstnämnden i uppdrag att utreda frågan närmare.

Det bör närmare utredas om hur stort behovet är av en neutral mötesplats för hemlösa kvinnor, där de kan träffa sina barn. Eftersom de nu enbart kan träffa barnen hos fosterföräldrarna vore det positivt om staden kunde tillhandahålla en lokal för detta ändamål.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd

Det särskilda uttalandet av Ann Mari Engel m.fl. (v) är av följande lydelse.

Mötesplats för hemlösa föräldrar och deras familjehemsplacerade barn

Situationen för hemlösa kvinnor är komplicerad och inrymmer många delproblem.

De kvinnor som inte är inne i ett aktivt missbruk och som mår så pass bra psykiskt att de kan se till sina barns behov ska självklart ges möjlighet att träffa sina barn under former som underlättar umgänget. Men barnperspektivet måste stå i fokus.

Många barn och ungdomar som är familjeplacerade känner en stor ångest för sina föräldrars välbefinnande och det liv som föräldrarna lever och för dem är det i många fall viktigt att ha en kontakt med de biologiska föräldrarna.

Stockholm har många barn och ungdomar placerade i familjehem och en mötesplats för barn och föräldrar skulle i de fall det är möjligt ge barn och föräldrar en möjlighet till umgänge.

I förvaltningens svar finns två begrepp; bostadslös och hemlös.

Den stora bristen på hyreslägenheter innebär att många unga vuxna är bostadslösa, därmed inte sagt att de på något sätt skulle ha sociala problem.

Hemlöshet har däremot social förtecken; missbruk och psykisk ohälsa.

Det är viktigt att hålla isär dessa begrepp.

Skrivelse till kommunstyrelsen om mötesplats för hemlösa föräldrar och deras familjehemsplacerade barn

Stockholms mest utsatta invånare är de hemlösa. Mest utsatta av de hemlösa är kvinnorna. Många av de hemlösa har dessutom barn, barn som bor i familjehem. Eftersom de hemlösa föräldrarna bor i dragiga husvagnar, tält, portuppgångar och härbärgen har de ingen möjlighet att umgås med barnen i sitt eget hem. De är hänvisade till umgänge i offentliga lokaler eller hemma hos fosterföräldrarna. Det innebär att föräldrarna väljer att inte träffa sina barn trots att de egentligen vill. Skammen över att inte ha en plats att ta dem till, tillsammans med hemlösheten och det ev. missbruket, försvårar för de hemlösa att träffa sin barn. Kanske är det kvinnorna som lider mest av inte kunna träffa sina barn på ett bra sätt.

Många hemlösa kvinnor skulle vilja ha en lokal, en neutral plats, dit de kan ta sina barn. En lokal där det är lugn och ro, hemlikt och där det finns leksaker. Tankar om detta finns bl.a. inom Klaragården men Klaragårdens lokaler är för små och kan inte heller ta emot papporna.

Det är stadens socialtjänst som har familjehemsplacerat barnen och därför bör också staden ta ett stort ansvar när det gäller att underlätta för de hemlösa att träffa sin barn.

Jag föreslår därför att staden tillhandahåller en mötesplats för hemlösa och deras barn. En sådan mötesplats skulle kunna vara en öppen förskola eller samlokaliseras med det "Pappis" som också föreslagits.

Margareta Olofsson